

ingediend op **1385** (2021-2022) – Nr. 1
3 augustus 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Tinne Rombouts

over de werkzaamheden van de intendant
voor het Turnhouts Vennengebied

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Bart Dochy.

Vaste leden:

Arnout Coel, Cathy Coudyser, Karolien Grosemans, Sofie Joosen, Joris Nachtergaele;

Leo Pieters, Stefaan Sintobin, Frieda Verougstraete-Deschacht;

Bart Dochy, Joke Schauvliege;

Emmily Talpe, Bart Van Hulle;

Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;

Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Bert Maertens, Nadia Sminate, Tine van der Vloet;

Roosmarijn Beckers, Els Sterckx, Suzy Wouters;

Sofie Mertens, Tinne Rombouts;

Tom Ongena, Bart Tommelein;

Jeremie Vaneeckhout;

Maxim Veys.

INHOUD

I.	Toelichting door Piet Vanthemsche	4
1.	Conceptnota PAS	4
2.	Aanduiding intendant (beslissing Vlaamse Regering) en opstart opdracht	4
3.	Te realiseren doelen tegen 2030	5
4.	Werkwijze	5
5.	Cijfermateriaal	6
5.1.	Het werkingsgebied	6
5.2.	Exploitaties en stalemissie	6
5.3.	Bedrijfstypes vee binnen het maatwerkgebied	7
5.4.	Leeftijdspiramide	8
6.	SBZ-H in het werkingsgebied	8
7.	Ruimtelijke processen in het gebied	8
8.	Activiteit sinds opstart	8
8.1.	Door de intendant	8
8.2.	Inbreng administraties	9
8.3.	Vorbereidende projecten	10
9.	Hoe verder?	11
II.	Bespreking	11
1.	Stefaan Sintobin	11
2.	Chris Steenwegen	12
3.	Tinne Rombouts	13
4.	Tine van der Vloet	14
5.	Steven Coenegrachts	15
6.	Ludwig Vandenhove	16
7.	Arnout Coel	16
8.	Bart Van Hulle	16
9.	Mieke Schauvliege	17
10.	Bart Dochy	17
11.	Piet Vanthemsche	18
	Gebruikte afkortingen	21
	Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op woensdag 13 juli 2022 hield de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid een gedachtewisseling met Piet Vanthemsche, aangesteld door de Vlaamse Regering als intendant voor het Turnhouts Vennengebied in het kader van het stikstofdossier. Aan de hand van een presentatie ging de intendant in op zijn opdracht. Achteraf bezorgde de intendant nog enkele bijkomende antwoorden.

De presentatie van de spreker en de bijkomende schriftelijke antwoorden zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting door Piet Vanthemsche

1. Conceptnota PAS

De intendant start zijn toelichting door te verwijzen naar de conceptnota PAS. Daarin stelt de Vlaamse Regering dat het generieke PAS-emissiereductiescenario G8 in het habitatrichtlijngebied BE2100024, het Turnhouts Vennengebied, tot onvoldoende emissiereductie leidt om de 2030-doelstelling te behalen. Twee habitatstypes vormen in het gebied een knelpunt: habitatstype 3110 (voedselarme zwak gebufferde vennen) en 3130 (voedselarme tot matig voedselarme waters). Beide types worden gekenmerkt door een zeer lage KDW. Bijgevolg is de impact van de omliggende bedrijven groter dan bij habitats met hogere KDW's.

Er is in het gebied ook (stikstof)neerslag uit het buitenland, hetgeen volgens de conceptnota ook zal blijken uit de passende beoordeling. Niettemin blijft de depositie in het Turnhouts Vennengebied hoog in vergelijking met het buitenland, ondanks de inspanningen van de generieke maatregelen G8.

Daarop heeft de Vlaamse Regering beslist dat er aanvullend maatwerk nodig is met het oog op een gunstige passende beoordeling van het emissiereductieluik van de definitieve PAS.

2. Aanduiding intendant (beslissing Vlaamse Regering) en opstart opdracht

De Vlaamse Regering heeft de spreker aangeduid als intendant om dit ontwikkelingsplan vorm te geven. De opdracht van de intendant was bedoeld om te lopen tot 2 jaar na de definitieve vaststelling van de PAS. De intendant is echter reeds gestart in april en loopt momenteel een voorlopige opdracht tot wanneer de resultaten van het openbaar onderzoek gekend zijn.

Er is een werkingsgebied afgebakend – zie het kaartje op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be: alle gebieden die rood omrand zijn vallen binnen het werkingsgebied. Dat geldt dus voor de perimeter van 2 km rond het Turnhouts Vennengebied, alsook voor de snippers rechts op de kaart die mee opgenomen zijn in het werkingsgebied. Het gaat eigenlijk om veertien habitats binnen het Turnhouts Vennengebied.

De Vlaamse Regering besliste ook dat de maatregelen zich kunnen beperken tot deelzones of tot een kleinere perimeter binnen het werkingsgebied.

De opdracht als intendant van de Vlaamse Regering voor het Turnhouts Vennengebied startte op 1 april 2022.

In de conceptnota was voorzien dat de opstart pas een aanvang zou nemen na de definitieve vaststelling van de PAS, maar gelet op de grote onzekerheid die was ontstaan binnen het werkingsgebied werd beslist om een eerste opdracht te starten

van 1 april 2022 tot het einde van het jaar. Op dat moment zal moeten geëvalueerd worden hoe de opdracht wordt verdergezet.

De intendant benadrukt dat de activiteiten van de intendant geen voorafname zijn op de eventuele impact van het openbaar onderzoek op de conceptnota en de definitieve PAS. De intendant houdt zich voorlopig dus bezig met voorbereidend werk en zal geen definitieve voorstellen formuleren vooraleer de definitieve PAS vastgesteld is.

3. Te realiseren doelen tegen 2030

In de conceptnota worden een aantal tegen 2030 te realiseren doelen naar voor geschoven. Vooreerst is er de allocatie van de openstaande doelen voor 3110 en 3130 (respectievelijk 10,7 en 13,8 ha). De intendant wijst er op dat er naast deze twee (meest gevoelige) habitats nog andere zijn binnen het werkingsgebied waarop hij later zal terugkomen.

Daarnaast zijn er bijkomende emissiereducties bovenop G8 om tegen 2030 de afgesproken 50% reductie van de KDW-overschrijding van de stikstofgevoelige habitats te realiseren. Een raming van VITO kwam uit op een emissiereductie van 100 ton NH₃ bovenop G8. VITO zal zoals gesteld in de conceptnota deze berekening verder verfijnen.

Een derde te realiseren doel is de aangepaste bemesting buiten de SBZ, in zones die hydrologisch in contact staan met vennengebied (intrekgebieden, afwateringsgebieden). Om deze gebieden af te bakenen is een bijkomende ecohydrologische studie vereist die zal worden uitgevoerd door het INBO in samenwerking met ILVO.

Een vierde te realiseren doel is de aangepaste bemesting binnen de SBZ, in functie van het wegwerken van de milieudruk om de IHD te realiseren, voor de percelen die niet groen ingekleurd zijn. Dit gaat dus verder dan de generieke maatregelen G8 die enkel een aangepaste bemesting voorziet voor percelen die groen ingekleurd zijn binnen SBZ's.

Een vijfde te realiseren doel is hydrologisch herstel in het gebied om IHD mogelijk te maken.

Een zesde doel is de uitvoering van specifieke maatregelen voor natuurinrichting en -beheer in functie van het gebiedsgericht reduceren van deposities. De habitats in kwestie zijn danig kwetsbaar dat men eerst de depositie naar beneden moet halen om vervolgens aan natuurherstel te werken, aldus de intendant.

Andere, omkaderende doelen betreffen het ontwikkelen van mogelijkheden voor lokale landbouw (reconversie, heroriëntatie, verbreding, wijziging bedrijfsvoering, samenwerking) en sociale en bedrijfseconomische begeleiding van de betrokken landbouwers.

4. Werkwijze

De conceptnota bepaalt dat de intendant het ontwikkelplan opmaakt in samenspraak met de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap voor Natuur en Bos, het Departement Omgeving en het Departement Landbouw en Visserij, en met alle lokale actoren. Technisch-wetenschappelijke ondersteuning kan geboden worden door ILVO en het INBO. Vrij snel werd duidelijk dat ook de VMM moest worden betrokken en ook zij worden dus opgenomen in de betrokken administraties, aldus de intendant.

De nota bepaalt verder dat de intendant over de nodige flexibiliteit beschikt in het bepalen van verdere maatregelen en van bepaalde 'no regret'-maatregelen, toegang heeft tot flankerende maatregelen voor de maatwerkgebieden en ondersteuning krijgt vanuit de Vlaamse overheid (VLM, ANB, DLV, OMG, INBO, ILVO, VITO). De intendant koppelt driemaandelijks terug met de Vlaamse Regering.

In afwachting van dit ontwikkelingsplan wordt door de VR een bewarend beleid inzake bedrijfsontwikkeling voorzien in het werkingsgebied (geen vergunningen voor nieuwe of uitbreiding van landbouwbedrijven, geen omzetting naar vergunningen onbepaalde duur, aflopende vergunningen kunnen worden verlengd tot ontwikkelplan plus 2 jaar).

De intendant heeft binnen dit kader zijn werkwijze verder vorm gegeven. Concreet heeft hij een interdisciplinaire taskforce samengesteld met beleidsadministraties en wetenschappelijke instellingen, onder leiding van de intendant met vertegenwoordiging van alle eerder vermelde administraties. De bedoeling van deze taskforce is om de betrokkenen uit de silo's te halen, alle info te delen in alle vertrouwelijkheid en om creativiteit te stimuleren in de zoektocht naar een oplossing voor dit gebied.

De samenwerking met de stakeholders gebeurt in drie groepen: actoren (landbouwers, natuurbeheerders, landeigenaars enzovoort) actief binnen het gebied, middenveld en belangenorganisaties en overheden (lokaal, provinciaal). De intendant wijst erop dat de landbouwers in het Turnhouts Vennengebied zich hebben verenigd in een stuurgroep die een 300-tal landbouwers vertegenwoordigt.

De intendant staat zelf in voor de communicatie en verbindt er zich toe zijn rapporten aan de Vlaamse Regering publiek toegankelijk te maken. Hij organiseert ook zelf het overleg met de stakeholders.

5. Cijfermateriaal

5.1. Het werkingsgebied

De oppervlakte van het SBZ-H 'vennen, heiden en moerassen rond Turnhout' bedraagt 3627 ha en staat in het geel aangeduid op de kaart die de intendant toont. De roze gebieden zijn de elf bijkomende prioritaire deelgebieden. De groene gebieden behoren niet tot het werkingsgebied van de intendant. De tweede kaart toont (in het rood) de afbakening van het werkingsgebied van de intendant: deze bedraagt 10.071 ha. Het werkingsgebied bestrijkt vijf gemeenten: Merksplas, Ravels, Arendonk, Oud-Turnhout en Turnhout.

5.2. Exploitaties en stalemissie

Binnen het werkingsgebied zijn er 149 actieve exploitaties, beheerd door 128 landbouwers. De intendant preciseert dat deze exploitaties verwijzen naar stallen. Aangezien het exacte aantal actieve exploitaties lichtjes varieert, heeft de intendant van de VLM een lijst gekregen met al de detailgegevens van de bedrijven in kwestie. Om de vertrouwelijkheid van deze gegevens te respecteren heeft de intendant een verwerkersovereenkomst getekend.

De intendant wijst erop dat er drie exploitaties op de grens van het werkingsgebied liggen en deze naargelang de plaatsing van de geografische coördinaten op het bedrijf al dan niet binnen het gebied vallen. Het aantal exploitaties kan dus mogelijk nog oplopen tot 152 maar dat maakt geen wezenlijk verschil uit voor de opdracht, aldus de intendant.

De stalemissie van deze bedrijven bedraagt samen 387 ton NH₃ in het referentiejaar 2020. Dit bedragen de meest recente, gevalideerde cijfers. De impact van het generiek scenario G8 op deze stalemissie is 146 ton NH₃. Bovenop deze generieke emissiereductie moet er 9,6 ton emissiereductie door nulbemesting op gele percelen binnen veertien deelgebieden gerealiseerd worden, alsook 2,4 ton in de sector handel en diensten (in concreto een mestverwerker) en tot slot ook 100 ton door maatregelen in de veehouderijen in het gebied. De intendant herhaalt dat VITO deze berekeningen momenteel verfijnt aan de hand van de meest recente, beschikbare gegevens.

Binnen het werkingsgebied zijn er 534 landbouwexploitaties actief, dit wil zeggen landbouwers die percelen bewerken. Samen registreren ze 3489 percelen in de loop van het jaar 2020. Omdat het laatstgenoemde cijfer dubbelstellingen zou bevatten, deelt de intendant ook de cijfers mee op 1 januari 2020: 2937 percelen binnen het werkingsgebied, geregistreerd door 484 exploitaties.

Binnen de kwetsbare deelgebieden SBZ-H zijn er 612 landbouwpercelen geregistreerd met een totale oppervlakte van 1647 ha. Daarvan zijn er 328 ha geregistreerd door ANB, 193 ha hebben een bemestingsverbod en 1123 ha worden bewerkt met bemesting.

De intendant merkt op dat er ook een beperkte oppervlakte percelen geregistreerd zijn buiten SBZ-H-gebied maar binnen VEN-gebied.

Wanneer men de cumulatieve emissie van NH₃ indeelt in klassen van impactscore voor de exploitaties binnen het maatwerkgebied dan stelt men vast dat er maar één bedrijf is met een impactscore van meer dan 50 procent. Dit is volgens de intendant contra-intuïtief gelet op de grote problemen binnen dit gebied. Daarnaast kan men verder afleiden dat er 18 oranje bedrijven zijn (met een impactscore tussen 5 en 50 procent). Zij zijn samen verantwoordelijk voor bijna 150 ton NH₃.

De intendant wijst erop dat de impactscore verschilt van de NH₃-emissie. Wanneer men de verhouding bekijkt van de NH₃-emissie en de impactscore van de landbouwexploitaties, dan ziet men dat sommige exploitaties met een hoge emissie toch een heel lage impactscore kunnen hebben en omgekeerd. Zo ziet men bijvoorbeeld dat het rode bedrijf in kwestie, een impactscore heeft van ongeveer 60%, maar een lage NH₃-emissie heeft (tussen de 3 en 5 ton NH₃ per jaar). Het probleem kan dus niet vereenvoudigd/herleid worden tot grote en kleine bedrijven. Het betreft de combinatie van het soort bedrijf (de diersoort) en de ligging van het bedrijf ten opzichte van een kwetsbare habitat.

Men kan deze cijfers ook visualiseren door de ligging van de exploitaties, de grootte van de NH₃-emissie en de impactscore op een kaart aan te duiden. De intendant verduidelijkt dat een exploitatie wordt aangeduid op de kaart op twee manieren: enerzijds met een cirkel waarvan de grootte afhankelijk is van de grootte van de impactscore, en anderzijds een lichtblauwe vlek die ook groter is naarmate de NH₃-emissie van de exploitatie groter is. Een opvallende vaststelling is dat er zich geen exploitaties bevinden in de snippergebieden rechts op de kaart die deel uitmaken van het werkingsgebied.

5.3. Bedrijfstypes vee binnen het maatwerkgebied

Er zijn 88 rundveebedrijven binnen het maatwerkgebied, waarvan 19 mestkalveren, die samen 59% van de bedrijven uitmaken en die opvallend genoeg verantwoordelijk zijn voor 'slechts' 38% van de emissie. De 22 pluimveebedrijven, die samen 15% van de bedrijven uitmaken zijn verantwoordelijk voor 39% van de emissie. De 19 varkensbedrijven, die 13% van de bedrijven uitmaken, zijn

verantwoordelijk voor 20% van de emissie in het gebied. De emissies van paarden en andere diersoorten die niet gevat zijn door de conceptnota, zijn erg klein.

5.4. Leeftijdspiramide

De intendant gaat ook in op de leeftijd die de landbouwer of jongste vennoot heeft bereikt in 2022. Deze is in dit gebied jonger dan in de rest van Vlaanderen. Toch wijst de intendant ook op een grote groep 50- en 60-plussers. Een belangrijke vraag die hier rijst is hoeveel landbouwers beschikken over een opvolger. Deze vraag zal de intendant grondig bekijken tijdens zijn werkzaamheden.

6. SBZ-H in het werkingsgebied

De intendant benadrukt dat er in het werkingsgebied veel meer habitatrichtlijngebieden zijn dan de habitats 3110 (voedselarme zwak gebufferde vennen) en 3130 (voedselarme tot matig voedselarme waters) waarnaar wordt verwezen in de conceptnota. Op vraag van de intendant heeft ANB een lijst bezorgd van alle habitats die zich bevinden in het werkingsgebied, alsook de openstaande taakstelling.

De intendant is van mening dat er bij de opmaak van een ontwikkelplan moet worden rekening gehouden met alle aanwezige habitattypes in het gebied, zoals opgelijst door ANB, en dus niet enkel de types 3110 en 3130. Een globale aanpak van het probleem in het werkingsgebied moet garanderen dat mensen die er economisch actief zijn, zekerheid krijgen. Eén van de aspecten van deze globale aanpak betreft dus de allocatie van de SBZ-H. Landbouwers zijn het daar bovendien mee eens en zijn op de hoogte dat er meer types zijn dan de types die worden vermeld in de nota, aldus de intendant.

7. Ruimtelijke processen in het gebied

Een belangrijk aspect om rekening mee te houden bij de opmaak van het ontwikkelplan, is de reeks ruimtelijke processen binnen het gebied. Naast het ontwikkelplan van de intendant is er de coalitie voor het Nationaal Park Taxandria, het natuurontwikkelingsplan De Liereman, het natuurontwikkelingsplan Turnhouts Vennengebied, de ruilverkavelingsprojecten van de VLM die afgerond zijn maar waarvan de afspraken moeten opgevolgd worden, het derde stroomgebiedbeheersplan dat een reeks acties bevat voor de regio Turnhouts Vennengebied (De Liereman) en het Netebekken, alsook enkele acties voor het Maasbekken; er is het ontwerpcharter voor de rivier de Aa, en tot slot zijn er twee waterlandschapsprojecten: BOPOTA (Boeren op peil in Oud-Turnhout Arendonk) en Werken aan water Ravels.

De intendant benadrukt dat al deze processen geconnecteerd, maar niet gecoördineerd zijn. Om daaraan tegemoet te komen zal de intendant voorstellen doen om de verschillende projecten beter te coördineren. Hij hoopt dat dergelijke, gecoördineerde manier van werken een nieuw model kan vormen om gebiedsgericht te werken.

8. Activiteit sinds opstart

8.1. Door de intendant

De voorbije periode werd door de intendant veel aandacht besteed aan gesprekken en overleg met stakeholders, zowel op bestuurlijk als op sectorniveau, Vlaams en lokaal. Zo ging hij meermaals in gesprek met de stuurgroep van de landbouwers, waar zeer veel wantrouwen en onrust heerst over de toekomst. De intendant ging daarnaast ook in gesprek met de natuurbeheerders die in het gebied actief zijn en heeft een gesprek gepland met een grote groep landeigenaars.

De intendant wijst erop dat de uitdagingen in het gebied drie componenten bevatten. Vooreerst is er uiteraard de NH₃-uitstoot die een gevolg is van de veehouderij in het gebied. Daarnaast zijn er uitdagingen inzake bodemgebruik en met name de aangepaste bemesting. Deze maatregel tast de mogelijkheid aan om bepaalde gebieden aan te wenden voor landbouw. Een derde aspect betreft de beschikbaarheid van water die essentieel is om aan landbouw te kunnen doen en waarvoor men aan hydraulisch herstel moet werken. De intendant tracht deze drie componenten aan bod te laten komen in zijn gesprekken met stakeholders.

De interdisciplinaire werkgroep PAS (IDW PAS) bestaande uit vertegenwoordigers van het Departement Omgeving, het Departement Landbouw & Visserij, VLM, ANB, VMM, ILVO, INBO en VITO is van start gegaan en de samenwerking verloopt goed. Om informatie te delen binnen de groep werd er een SharePoint-platform opgezet.

Verder legde de intendant contacten in Nederland. Het Departement Omgeving heeft een grensoverschrijdend pilootproject lopen over de stikstofproblematiek met Nederland. Eén van de aspecten van het pilootproject betreft het Turnhouts Venengebied. Aangezien het in Nederland de provincies zijn die de uitwerking van de nationale maatregelen moeten realiseren, lijkt het de intendant belangrijk om in contact te staan. Idealiter lopen de inspanningen aan beide grensdelen redelijk gelijk.

De toetsing op Vlaams niveau zal gebeuren via de SALV omdat daar alle stakeholders vertegenwoordigd zijn.

8.2. Inbreng administraties

De intendant schetst een overzicht van de inbreng van de verschillende betrokken organisaties. De VLM heeft vooreerst een gedetailleerd overzicht opgemaakt van de betrokken landbouwbedrijven in het maatwerkgebied. Dit overzicht is gebaseerd op de meest recente, afgeklopte situatie, namelijk de Mestbankaangifte 2020. Daarnaast heeft de VLM ook gedetailleerd kaartenmateriaal van het maatwerkgebied bezorgd. De intendant heeft dit op zijn beurt bezorgd aan de betrokken lokale besturen. Ook een overzichtsnota van de gemaakte afspraken in het kader van het raamakkoord Liereman werd bezorgd. Wat De Liereman betreft, heeft de intendant van gedachten gewisseld met provinciegouverneur Cathy Berckx over de verhouding van beide processen. Er is afgesproken dat de intendant deels zal coördineren, rekening houdende met de afspraken van het raamakkoord.

De intendant heeft de VLM ook gevraagd naar een nota over de definitie van een huiskavel. Dit zal immers belangrijk worden in de gesprekken met de betrokken bedrijven. De huiskavel is dikwijls doorslaggevend voor het overleven van een landbouwbedrijf.

ANB bezorgde op haar beurt een overzichtsnota van alle besliste ruimteclaims in het maatwerkgebied met verwijzing van de juridische basis, namelijk de tabel waarin de SBZ-H's worden opgelijst. Het agentschap maakte ook een overzicht van alle bestaande ecohydrologische studies die binnen het maatwerkgebied werden uitgevoerd. Dit is van belang om te bepalen in welke delen van het maatwerkgebied aangepaste bemesting moet opgelegd worden, ook wel intrekgebieden genoemd. Er is bijkomend studiewerk naar de intrekgebieden nodig omdat momenteel vooral in het gebied van De Liereman en minder in het Turnhouts Venengebied onderzoek is gedaan.

Het Departement Omgeving heeft toelichting gegeven bij de eerder aangehaalde, grensoverschrijdende samenwerking met Nederland.

Het Departement Landbouw en Visserij heeft in samenwerking met ILVO een overzichtsnota opgemaakt van de verschillende mogelijkheden binnen het departement om reconversie of heroriëntering van landbouwbedrijven te ondersteunen. De intendant kijkt ook naar het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) en de mogelijkheden daarbinnen voor reconversie en heroriëntatie.

De VMM heeft een bestand opgemaakt met alle bij de VMM bekende waterwinningsvergunningen binnen het maatwerkgebied. Enerzijds zijn er zeer veel kleinere vergunningen voor landbouwers, anderzijds is er een grote vergunning voor Pidpa, de Provinciale Intercommunale Drinkwatermaatschappij der Provincie Antwerpen. Daarnaast bezorgden zij ook overzichtskaarten van grondwater, MAP-meetpunten, nitraat en fosfor binnen het maatwerkgebied en een overzicht van de acties in het kader van het derde stroomgebiedsbeheerplan.

Van het INBO ontving de intendant een projectvoorstel voor de uitvoering van fase 1 van het ecohydrologisch onderzoek in het maatwerkgebied. Het is de bedoeling om tegen het einde van het jaar een eerste zicht te krijgen op de hydrologie van het gebied zodanig dat men in het kader van het ontwikkelplan voorstellen kan doen inzake aangepaste bemesting. Het INBO zal hiervoor samenwerken met ILVO en men bekijkt ook of men landbouwers en hun terreinkennis kan betrekken in de opmaak van deze studie. Het INBO heeft ook aangegeven over welke expertise men beschikt en welke mogelijke rollen men kan spelen in de opmaak van het PAS-maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied.

VITO werkt aan een screeningstool waarmee snel de impact van bepaalde scenario's kan worden berekend op de vooropgestelde doelen. Dit zou, net zoals de eerste fase van het ecohydrologische onderzoek, tegen het einde van 2022 moeten klaar zijn.

ILVO heeft op haar beurt een overzicht gemaakt van de mogelijkheden voor aangepaste bemesting en aangepaste teelten. Men werkt er momenteel ook aan een vaste methodologie voor individuele gesprekken met de betrokken landbouwers. Het is het voornemen van de intendant om na de zomer met alle betrokken landbouwers een individueel gesprek te voeren. Hoewel dit arbeidsintensief is, is het voor de intendant wel duidelijk dat er niet alleen maatwerk nodig is op gebiedsniveau, maar ook op bedrijfsniveau. Dat kan men alleen toetsen in een één-op-één-gesprek met de landbouwers. ILVO werkt tot slot ook aan een overzicht van mogelijke alternatieve verdienmodellen.

ANB, VITO, INBO en VLM werken samen aan een nota over de methodologie voor de verdere allocatie van knelpunthabitattypes 3110 en 3130 en bij uitbreiding de andere habitats binnen het gebied. Dit is een complex en juridisch gevoelig proces. Momenteel loopt daarover nog overleg tussen de verschillende betrokken administraties.

8.3. Voorbereidende projecten

De laatstgenoemde nota over de methodologie voor de verdere allocatie van knelpunthabitattypes vormt één van de drie voorbereidende projecten.

Een tweede project betreft de eerste fase van het ecohydrologisch onderzoek voor het maatwerkgebied. Het projectvoorstel ter zake van het INBO werd goedgekeurd en opgestart.

Tot derde werd ook het voorstel van VITO voor de uitwerking van een screeningtool voor het werkingsgebied goedgekeurd en opgestart. Het is de bedoeling om op basis van deze tool de individuele data van de betrokken bedrijven – tijdens de individuele gesprekken met de landbouwers – te valideren.

9. Hoe verder?

De intendant wil mikken op een omvattende benadering voor het werkingsgebied om op basis daarvan voldoende rechtszekerheid te creëren voor de toekomstige activiteiten binnen het gebied. Daarvoor kijkt hij samen met VITO voorbij 2030 naar horizon 2045, wenst hij een allocatie van alle openstaande doelen SBZ en een duidelijke coördinatie van alle ruimtelijke processen binnen het gebied. Wat de horizon 2045 betreft benadrukt de intendant dat wanneer men in 2030 een NH₃-emissiereductie van 100 ton heeft gerealiseerd, men nog maar de helft van de weg heeft afgelegd. De landbouwers zijn zich ervan bewust dat de problemen dan herbeginnen in hun gebied en zijn het er dus ook mee eens dat men moet toewerken naar 2045.

Verder blijft de intendant in overleg met individuele landbouwers en hun vertegenwoordigers. Hij zal hen binnenkort inlichten over zijn aanpak. Er zal ook verder in overleg gegaan worden met natuurbeheerders, de lokale besturen en landeigenaars. De impact op deze laatste groep mag niet onderschat worden.

De intendant besluit dat hij dus in afwachting van de resultaten van het openbaar onderzoek en een definitieve PAS voorbereidend werk verricht. Hij hoopt hierna snel ontwikkelplannen te kunnen voorstellen.

II. Bespreking

1. Stefaan Sintobin

Stefaan Sintobin bedankt de spreker voor de uiteenzetting en merkt op dat er al veel voorbereidend werk is gebeurd. Hij heeft enkele algemene vragen. De heer Vanthemsche kan zelf uitmaken of hij deze vragen als intendant wil en mag beantwoorden.

Een eerste vraag van het lid betreft de wijze waarop de heer Vanthemsche is aangesteld. Heeft minister Zuhair Demir hem gevraagd omdat hij de sector kent en over de nodige contacten beschikt? Het lijkt een beetje alsof men iemand heeft gezocht die de sector moet 'masseren'. Het valt het lid ook op dat de spreker, in tegenstelling tot het fel verweer van de landbouworganisaties, de feiten nogal braaf benadert.

Een tweede aspect betreft de visie van de intendant op het stikstofakkoord en de specifieke passage over het Turnhouts Vennengebied. In een interview met Vlaams Parlement TV stelde de intendant immers dat het akkoord nodig is. Het lid citeert uit het interview: "Als deze stikstofproblematiek niet opgelost geraakt, dan gaat de landbouwsector gewoon op slot. Er is gewoon geen alternatief. We moeten nu het openbaar onderzoek afwachten om na te gaan hoe hard er effectief zal moeten ingegrepen worden." Volgens het lid is dit hetgeen minister Demir sinds februari zegt en wekt dit bijzonder veel wantrouwen op bij landbouwers en hun vertegenwoordigers. Zij zijn het immers niet eens met dit akkoord, ook niet met de regeling voor het Turnhouts Vennengebied. Hoe reageert de intendant daarop? Hebben die landbouwers dan ongelijk? Wat zou de visie zijn van de intendant op dit akkoord, indien hij nog voorzitter was van de Boerenbond?

Het lid wil graag ook weten of de intendant geloof hecht aan de wetenschappelijke onderzoeken die het stikstofprobleem minimaliseren. Voor elk wetenschappelijk onderzoek is er immers een ander onderzoek dat het omgekeerde beweert. De stikstofuitstoot zou de voorbije decennia bovendien sterk gedaald zijn, en nog het sterkst in de landbouwsector. Zijn dit zaken die de intendant kan bevestigen?

Er is volgens het lid ook lang gezegd geweest dat de megastallen aan de basis liggen van het stikstofprobleem in Vlaanderen. De uiteenzetting van de intendant leert het lid echter dat er in het Turnhouts Vennengebied slechts één rood bedrijf is. Kan men hieruit concluderen dat het stikstofprobleem niet alleen terug te leiden valt tot de megastallen?

Gelooft de intendant in nieuwe technologieën die de emissie van stikstof kunnen reduceren? Een groot aantal bedrijven heeft de afgelopen jaren honderden duizenden euro's geïnvesteerd in technologische oplossingen, aldus het lid. In dat kader hoopt het lid ook dat de WeComV zo snel mogelijk wordt opgericht.

Is de intendant van mening dat er een socio-economische impactstudie van het stikstofakkoord moet worden opgemaakt? Het lid merkt op dat dergelijke studies worden gedaan in tal van industriële takken, maar niet in de landbouwsector.

Men is ondertussen al maanden aan het discussiëren is over de lijst van rode bedrijven. Er is discussie over het referentiejaar, over de berekeningswijze enzoverder. Maar, is er eigenlijk een juridisch, decretaal kader om deze bedrijven te doen sluiten? Is er ook een juridisch robuust argument om de stikstofuitstoot in het Turnhouts Vennengebied anders te behandelen?

Het lid besluit dat de landbouwsector in dit dossier geïsoleerd wordt. De industrie en de transportsector bijvoorbeeld blijven sterk buiten beeld. Als er al over de rol van de industrie wordt gesproken, vergelijkt minister Demir Ineos met een gemiddeld landbouwbedrijf, zonder erbij te zeggen dat Ineos zijn bedrijfsactiviteiten heeft opgesplitst om een lagere impactscore te bekomen.

Tot slot vraagt het lid of de intendant minister Demir zal aanspreken over de onjuiste uitspraken die ze heeft verteld in een interview bij VTM.

2. Chris Steenwegen

Chris Steenwegen bedankt de spreker voor zijn toelichting.

De intendant heeft in zijn inleidende uiteenzetting ook verwezen naar het belang van natuurherstel. Recent verscheen er een artikel over een project dat focust op het herstel van een bepaald type bloemrijke graslanden door de techniek van uitmijnen toe te passen. Daarbij worden specifieke voedingsstoffen toegevoegd om een voedselarme bodem te creëren, zoals ook stikstof. Wordt deze techniek ook meegenomen in het plan van de intendant?

Er wordt volgens de intendant in het Turnhouts Vennengebied gewerkt met 'bewaarend beleid' door onder andere bestaande vergunningen die aflopen te verlengen. De Raad van State heeft op 8 juli 2022 in een advies aan de indieners van een voorstel van decreet echter serieuze vraagtekens geplaatst bij deze werkwijze. Is de intendant hiervan op de hoogte? Vergroot dergelijke werkwijze het probleem niet?

Een ander element dat werd aangehaald door de intendant is de totale stikstofemissie in het referentiejaar 2020, namelijk 387 ton NH₃. Dat zouden de meest recente gegevens zijn. In de commissie is er al meerdere keren gedebatteerd over het referentiejaar om de impact van de bedrijven in kwestie te bepalen. Is de keuze voor het referentiejaar 2020 in overeenstemming met de referentiejaar die men gebruikt in het stikstofakkoord? Op basis van welke lijst (en dus referentiejaar) is er één rood bedrijf in het Turnhouts Vennengebied?

De spreker vervolgt over de allocatie van de habitats. De intendant heeft aangehaald dat er een methodologie moet worden uitgewerkt voor de allocatie van de

openstaande doelen voor de habitats binnen het werkingsgebied. Er zijn vandaag de dag nochtans zeer veel allocaties gebeurd op basis van een bestaande methodologie. Waarom is er nood aan een andere of nieuwe methodologie?

De spreker merkt verder op dat de toetsing op Vlaams niveau zal gebeuren via de SALV. Is dit echter geen milieudossier en moet de toetsing dan ook niet gebeuren via de Minaraad?

In het kader van het ecohydrologisch onderzoek met het INBO en ILVO, sprak de intendant ook over inspraak van de landbouwers zelf. De spreker vindt dat een belangrijk element en stipt aan dat het betrekken van landbouwers en hun expertise in het zoeken naar oplossingen – niet alleen individueel maar ook als groep – een goede zaak is. De spreker is dan ook tevreden te horen dat de landbouwers waarmee de intendant heeft gesproken begrijpen en overtuigd zijn dat men moet toewerken naar 2045 en niet alleen naar 2030, en dat in hun eigen belang.

Het lid is ook voorzichtig positief over de opening die de intendant maakt over de zoektocht naar aangepaste teelten. De intendant stelde zelf veel akkerbouw vast. Dat is inderdaad opmerkelijk gezien de aanwezigheid van zandgrond. Een deel van de oplossing kan dus ook gevonden worden in een betere afstemming van de vorm van de landbouw en mogelijks ook de teeltkeuze, op de grond.

Tot slot vraagt de spreker aan de intendant hoe hij aankijkt tegen de juridische situatie van de bedrijven in het Turnhouts Vennengebied. Heeft hij inzicht in de geschiedenis van de vergunningverlening in het gebied? Welke bedrijven hebben sinds de voorlopige PAS nog een vergunning gekregen? Hoe is de veestapel binnen het werkingsgebied geëvolueerd? Het lid verwijst naar de verhalen van jonge landbouwers die de voorbije jaren zwaar hebben geïnvesteerd en nu hun toekomst zien verdwijnen.

3. Tinne Rombouts

Tinne Rombouts dankt de spreker voor de duidelijke stand van zaken en stelt dat het cijfermateriaal erg veel heeft verhelderd over het gebied. Volgens het lid wordt het gebied inderdaad gekenmerkt door moderne bedrijven, vaak in handen van jonge landbouwers. De sector is er erg dynamisch en verdient volgens het lid een toekomst.

Het lid zal ingaan op enkele specifieke zaken maar beklemtoont dat bij de landbouwers vooral de vraag heerst waarom dit gebied zo anders is dan de rest van Vlaanderen en waarom dit gebied zoveel extra inspanningen moet leveren.

De intendant heeft in dat opzicht verwezen naar enkele doelen met een bijzonder lage KDW die een extra inspanning vragen inzake stikstofreductie. Het lid merkt op dat de depositie in het Turnhouts Vennengebied voor een deel haar oorsprong vindt in de landbouw, maar ook in andere sectoren of actoren. Het buitenland is daar een voorbeeld van. Het lid benadrukt daarnaast ook de schroom waarmee ze spreekt wanneer het over dit gebied gaat: het gebied is grillig en de depositie is erg afhankelijk van welk deelgebied je bekijkt. Hoe zal de intendant ervoor zorgen dat de inspanningen die moeten geleverd worden, enigszins proportioneel en haalbaar zijn ten opzichte van de deposities?

Het lid merkt daarbij op dat in het Turnhouts Vennengebied de doelstellingen inzake stikstofdepositie sterk verweven zijn met bepaalde doelstellingen inzake water. Kan de intendant beide duidelijk onderscheiden want eigenlijk is dat een ander verhaal.

De intendant stelt dat er een emissiereductie van 100 ton NH₃ moet worden gerealiseerd in het gebied. In het stikstofakkoord staat dat VITO bij aanvang van de opdracht van de intendant deze berekening van de emissiereductie zou verfijnen. Het lid vraagt een stand van zaken van deze verfijnde berekening.

Wat de opdracht van de intendant betreft, vraagt het lid zich af hoe breed hij die wil opnemen en vormgeven. Worden er bijvoorbeeld herstel- en beheermaatregelen ook in meegenomen en op welke manier? Het lid verklaart haar vraag door te verwijzen naar het openbaar onderzoek van de Mechelse Heide, waar ook habitattypen 3110 aanwezig is, en waar – ondanks een overschrijding van de KDW – door het nemen van beheermaatregelen dit habitattypen zich actueel in een relatief goede toestand bevindt. In welke mate zal de intendant ook rekening houden met andere factoren, zoals het klimaat, of zoals andere activiteiten in en rond het Turnhouts Vennengebied, die een rol spelen in het bereiken van de doelstellingen? Zal de intendant bij het uitwerken van voorstellen ook rekening houden met de socio-economische impact en zal de Vlaamse overheid daar ook zicht op krijgen? Via welke ondersteunende dienst zal dat in beeld worden gebracht?

Het lid heeft begrepen dat het INBO de opdracht heeft gekregen om een ecohydrologische studie uit te voeren. Ligt de doelstelling en de precieze afbakening van deze studie reeds vast? Kan de intendant daarover toelichting geven, alsook over de verschillende fases van dit onderzoek en de snelheid waarmee men op korte termijn zicht zal krijgen op de ecohydrologische toestand? Het lid is ook tevreden dat de terreinkennis van de landbouwers in kwestie zal worden meegenomen.

De intendant heeft in zijn uiteenzetting verwezen naar een reeks ruimtelijke processen in het gebied die volgens hem intergeconnecteerd zijn, maar niet gecoördineerd. Dat laatste is volgens de intendant nodig om een globale visie uit te werken. Het lid plaatst daar tegenover dat er vanuit het stikstofakkoord een bewaarend beleid wordt vooropgezet ten aanzien van ondernemers in het gebied. Hoe zullen al die actoren op elkaar worden afgestemd? Zullen die processen on hold worden gezet totdat er een visie is ontwikkeld?

Bovendien stelt het lid vast dat door ANB en terreinbeherende verenigingen heel wat gronden worden gekocht in het gebied. Dat staat in schril contrast met de vele landbouwers die niet meer durven te investeren en het feit dat sommige banken zich meer en meer terugtrekken uit dergelijke investeringen uit angst voor de onzekerheid die er heerst en de mogelijke lage return. Dit zorgt volgens het lid voor wrevel en voor ontwrichting van de markt. Hoe kijkt de intendant daarnaar? Wat kan men daaraan doen?

Tot slot geeft het lid aan dat ze de inspanning van de intendant om met elke landbouwer in het gebied in gesprek te gaan, apprecieert. Ze stipt aan dat landbouwers, ondanks de grote onzekerheid, dagelijks belangrijke beslissingen moeten nemen binnen hun bedrijf. Houdt de intendant ook rekening met de schade die daar in de huidige onzekerheid uit kan voortvloeien? Welke signalen daarover kwamen er in de gesprekken al naar boven?

4. Tine van der Vloet

Tine van der Vloet dankt de spreker voor de toelichting.

Er is volgens het lid duidelijk al veel werk verricht. De intendant gaat doordacht te werk door samen te werken met een hele reeks actoren en maatwerk te bieden. Het is spijtig dat andere partijen dat in twijfel trekken.

Het lid is tevreden dat de verslagen van de terugkoppelingen aan de Vlaamse Regering zullen worden openbaar gemaakt. Dat creëert de nodige transparantie. Kan de intendant verduidelijken of er reeds een terugkoppeling heeft plaatsgevonden en hoe deze is verlopen?

Hoe zal de intendant zijn rol vervullen ten opzichte van de lokale besturen? Zij komen in direct contact met de getroffen landbouwers.

Volgens de uiteenzetting zal de intendant na de zomer starten met de individuele gesprekken met de landbouwers in het gebied. Het lid benadrukt het belang hiervan gezien de vele vragen die er zijn bij de landbouwers. Volgens de uiteenzetting zullen de gesprekken wel enkel doorgaan met zij die dat wensen. Het lid uit haar voorkeur om toch eerder met iedereen in gesprek te gaan.

Tot slot vraag het lid zich of af de intendant in contact staat met de werkgroep Turnhouts Vennengebied.

5. Steven Coenegrachts

Steven Coenegrachts bedankt de spreker voor zijn verhelderende uiteenzetting.

Het is interessant om inzicht te verkrijgen in de het gedane werk en de werkwijze van de intendant. Het lid merkt (grappend) op dat ook hij niet weet hoe de heer Vanthemsche is aangesteld maar hij is er na deze presentatie wel van overtuigd dat de juiste man is aangesteld.

De stikstofproblematiek is immers bijzonder complex, en de uiteenzetting van de intendant heeft duidelijk gemaakt dat de uitdagingen in het Turnhouts Vennengebied nog een stapje ingewikkelder zijn. Het lid wijst in dat opzicht naar de voor de sector atypische leeftijdspiramide, de recente grote investeringen van jonge landbouwers en 'het feit dat er geen lijn valt te trekken tussen grote en kleine bedrijven'. De presentatie van de intendant heeft deze complexe situatie wel duidelijk geobjectiveerd en uit de polarisatie gehaald.

Het lid sluit zich aan bij vragen van de vorige sprekers en zal enkele vragen toevoegen.

Hij vraagt zich af of de intendant in het kader van zijn individuele gesprekken met de landbouwers, tijdens deze gesprekken zal polsen naar bepaalde zaken. Het lid geeft enkele voorbeelden. Wat met de natuurlijke uitstroom van pensioengerechtigde landbouwers? Wat met jonge landbouwers die in het recente verleden hebben geïnvesteerd en die gezien hun investeringen en de afschrijvingen minder marge hebben om te evolueren naar een andere bedrijfsvoering? Wordt er rekening gehouden met landbouwers die natuurbeheer willen opnemen als een onderdeel van een duurzaam businessmodel? Zullen de gronden van landbouwers die stoppen via de natuurlijke uitstroom kunnen worden ingezet als deel van de oplossing, bijvoorbeeld voor natuur of voor andere landbouwers?

Het lid vraagt dat de intendant ook even ingaat op het Nationaal Park. Daarover is bij de landbouwers bijzonder veel ongerustheid, meer specifiek in het kader van toekomstige vergunningen.

Tot slot wenst het lid te vernemen of er in het kader van de discussie over teeltvrijheid, bepaalde zaken zijn die de intendant niet in vraag stelt.

6. Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove bedankt de intendant voor zijn gedetailleerde en volledige uiteenzetting.

Het lid is bijzonder tevreden dat de problematiek in het Turnhouts Vennengebied integraal benaderd wordt. Dat onder andere de waterproblematiek mee wordt betrokken is dus een prima zaak. Deze werkwijze zou men eigenlijk vaker moeten hanteren binnen het beleidsdomein Landbouw, maar ook in de politiek in het algemeen. Het feit dat sommige commissieleden daar een probleem mee hebben, wijst er eerder op dat zij de zaken liever niet inhoudelijk, degelijk en op de lange termijn behandeld zien. Het lid wijst er bovendien op dat dergelijke werkwijze en modellen in de toekomst een voorbeeld kunnen zijn voor andere gebieden. Het is de overtuiging van het lid dat landbouw in de toekomst anders moet worden benaderd en dit kan daaraan tegemoet komen. Het feit dat sommige leden wijzen naar andere sectoren en actoren zoals verkeer en industrie, doet de spreker af als niet relevant in deze discussie daar dat buiten het werkingsveld van de intendant valt.

Het lid juicht de horizon 2045 toe en merkt op dat dit de integrale benadering van de intendant concreet bevestigt. Denkt de intendant dat de conclusies van zijn rapport een stikstofarme landbouw, niet alleen in het Turnhouts Vennengebied, maar ook elders in Vlaanderen, zullen vooropstellen? Het lid verwijst in dit kader ook naar de teeltvrijheid.

Wordt het Regionaal Landschap, het orgaan waar alle instanties die met open ruimte bezig zijn zitting hebben, betrokken in de besprekingen van de intendant? Het lid sluit zich ook aan bij de vragen over het Nationaal Park en de mate waarin dit een rol speelt binnen de opdracht van de intendant.

Het lid stelt duidelijk dat men moet doorgaan met het stikstofakkoord en kan zich niet vinden in sommige commissieleden die vinden dat men dergelijke ruimtelijke projecten moet stilleggen in afwachting. Het moet vooruit gaan.

Het lid is echter realistisch en schat in dat de Vlaamse Regering deze legislatuur geen beslissingen meer zal nemen in het stikstofdossier. Hoe kijkt de intendant daarnaar? Hoe kan men ervoor zorgen dat dit onderbouwde rapport van de intendant niet in een schuif komt te liggen? Zal de volgende Vlaamse Regering over voldoende elementen kunnen beschikken om een duurzame toekomst voor de landbouwsector uit te tekenen, met behoud van natuur in de omgeving en waarbij het stikstofprobleem op een ernstige manier wordt aangepakt?

7. Arnout Coel

Arnout Coel heeft nog enkele technische vragen.

De intendant spreekt in zijn uiteenzetting over een stalemissie van 387 ton NH₃ in referentiejaar 2020. Waarom werkt de intendant met dit referentiejaar?

Het lid vraagt zich daarnaast af hoe de intendant concreet zal toewerken naar 2045. Betekent dit dat de emissiereductie van 100 ton NH_x bovenop scenario G8 richting 2030 dan een tweede maal moet gebeuren richting 2045? Hoe kwantificeert de intendant concreet de tweede helft van de inspanning?

8. Bart Van Hulle

Bart Van Hulle bedankt de spreker voor zijn toelichting.

Het lid wenst het menselijke aspect van dit dossier te benadrukken. Heel wat bedrijven hebben recent bedrijfsovernames gedaan, zitten met zware leningen, hebben vergunningen voor lange periodes enzovoort. De leeftijdspiramide toont bovendien aan dat voor ongeveer 50 bedrijven de bedrijfsleider jonger dan 50 is. Dat verdient extra aandacht, en naar 2045 toe verdienen zij dus eigenlijk voorrang, aldus het lid.

Het lid vraagt zich daarnaast af hoeveel bewegingsvrijheid of marge de intendant heeft om die emissiereductie te bereiken.

Het lid vraagt nog enkele bijkomende cijfers. Een eerste cijfer dat nog ontbrak in de presentatie is het aantal eigenaars dat in het gebied gronden verpacht. Hoeveel zijn dat er? Wordt er rekening mee gehouden dat zij mogelijks in een problematische situatie belanden wanneer hun gronden sterk in waarde zullen dalen of aan sterk verlaagde prijzen worden opgekocht door bijvoorbeeld terreinbeherende verenigingen? Een tweede cijfer betreft het aantal bedrijven in het Turnhouts Vennengebied die geïmpacteerd zijn door het versnel terugdraaien van de ontheffing van de nulbemesting in SBZ-H-gebieden.

Het lid merkt daarnaast op dat het frappant is dat de intendant zelf op zoek moet gaan naar de exacte definitie van het begrip huiskavel. Wanneer zal daarover verduidelijking zijn?

Ook is het frappant dat de intendant in de individuele gesprekken met de landbouwers – hetgeen lof verdient – zelf de impactscore zal valideren. Bedoelt hij daarmee dat de impactscore kan veranderd worden?

Tot slot kijkt het lid uit naar het antwoord van de intendant op de vragen inzake het referentiejaar 2020. Er is immers een politiek akkoord gesloten waarin opgenomen is dat het referentiejaar 2015 is.

9. Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege wenst dieper in te gaan op de horizon die gekozen wordt om naartoe te werken.

Aangezien Groen al een tijd in dit debat herhaalt dat een horizon 2030 geen rechtszekerheid biedt aan de landbouwers, is het lid tevreden dat de intendant toewerkt naar 2045. De vraag rijst dan wel hoe dit zich zal vertalen in zijn advies. Zal hij voorstellen neerleggen die geënt zijn op 2045? Of zullen er een eerste reeks voorstellen worden gedaan richting 2030 en een tweede reeks richting 2045?

Over hoeveel budget en beweegruimte beschikt de intendant om zijn voorstellen om te zetten in concrete acties? Is dat budget gelimiteerd tot 2030?

10. Bart Dochy

Bart Dochy dankt de spreker.

Het lid looft de intendant voor zijn inspanningen om het dossier ruimer te bekijken en inzicht te verkrijgen in de ruimtelijke processen die er in het gebied plaatsvinden. Voor veel landbouwers is de cumulatie van dergelijke processen vaak onoverzichtelijk en zelfs ondraaglijk. Het lid vindt het bovendien pijnlijk om vast te stellen dat er binnen de Vlaamse overheid eigenlijk niemand nog het overzicht bewaard op dergelijke processen. Daar moeten lessen uit getrokken worden, niet alleen voor het Turnhouts Vennengebied maar ook elders in Vlaanderen.

Het lid merkt daarnaast op informatie te hebben gelezen over de ganzen in het gebied. Deze zouden in grote getale aanwezig zijn en hebben volgens het lid dan ook een rechtstreeks toegewezen impact. Is dit iets, idem voor andere elementen, waar de intendant rekening mee houdt?

11. Piet Vanthemsche

Intendant *Piet Vanthemsche* geeft aan dat er hem is verteld dat hij de enige persoon is waarmee de betrokken kabinetten akkoord konden gaan als intendant. Formeel is hij gevraagd door de kabinetschef van minister Demir. Gezien de complexiteit van de opdracht heeft hij getwijfeld om in te gaan op het voorstel.

Wat het wantrouwen van de landbouworganisaties ten opzichte van de conceptnota betreft, merkt de spreker op dat zij de belangen van hun leden verdedigen. Hij gaat ervan uit dat zij alles in de weegschaal zullen leggen in het openbaar onderzoek. Te denken valt aan de verschillende behandeling van sectoren en de rol van technische oplossingen. Het valt af te wachten welke argumenten zullen weerhouden worden.

De stikstofuitstoot in de landbouwsector is inderdaad gedaald maar die daling is gestagneerd sinds 2016. Dat staat ook zo vermeld in de conceptnota. De spreker volgt de heer Sintobin wel wanneer hij zegt dat het stikstofprobleem genuanceerder is dan de discussie over de megastallen. In het verleden heeft hij meermaals in interviews aangegeven dat Vlaanderen eigenlijk geen grootschalige landbouw kent. Alles hangt natuurlijk af van het oogpunt van waaruit men kijkt.

De spreker gelooft in technologie als mogelijke oplossing voor emissiereductie. Hij zal daar ook rekening mee houden bij de opmaak van het ontwikkelingsplan voor het Turnhouts Vennengebied.

Vooralsnog is er geen globale socio-economische impactstudie gedaan. Sommige deelsectoren weten echter vrij gedetailleerd welke de impact zal zijn.

Het wettelijk kader voor de aanpak van de stikstofproblematiek zal volgen eenmaal de definitieve PAS is afgeklopt.

De verschillende aanpak van het Turnhouts Vennengebied in vergelijking met de rest van Vlaanderen, is een vraag die uiteraard veel landbouwers beroerd. Als intendant heeft hij deze vraag voorgelegd aan VITO en de betrokken landbouwers meegenomen om de uitleg van VITO te aanhoren. VITO argumenteert dat een aantal specifieke zaken binnen het gebied de uitdaging vormgeven: enerzijds is er het extreem stikstofgevoelige gebied, anderzijds is er een erg dynamische landbouwsector aanwezig. Enkele vragen van landbouwers waren eerder gericht aan het INBO en men zal deze discussie dan ook verder voeren. Deze vraag komt ook onvermijdelijk terug in het openbaar onderzoek, net zoals de vraag waarom sectoren onderling verschillend worden aangepakt.

In respons op de vraag van Chris Steenwegen over het belang van natuurherstel, stelt de spreker dat het lopende natuurbeheer zou moeten worden verdergezet. Sommige landbouwers zijn van mening dat dit onmiddellijk moet worden stopgezet, maar daar kan de intendant zich niet in vinden. Het project waarnaar Chris Steenwegen heeft verwezen, namelijk natuurherstel doen door de techniek van uitmijnen toe te passen, heeft de intendant ook gelezen. Het project voelt erg contra-intuïtief en valt zeer slecht bij landbouwers.

Wat het bewarend beleid betreft heeft de intendant louter geciteerd uit de conceptnota.

De verschillende vragen over het referentiejaar 2020 zijn pertinent. De intendant vindt het belangrijk om te werken met de meest recente, beschikbare gegevens. Het lijkt hem wel eerlijk om de delta te berekenen tussen 2015 en 2020 en hij zal dat dan ook doen. Het rode bedrijf is rood gekleurd op basis van het referentiejaar 2015 maar is rood gebleven, ook op basis van het referentiejaar 2020.

De intendant heeft bij zijn aantreden gevraagd op welke manier de allocaties plaatsvinden. Gezien de verschillende antwoorden die hij toen heeft gekregen en de juridische complexiteit is de intendant van oordeel dat er een duidelijke methodologie moet zijn vooraleer hij daarmee van start gaat.

De keuze voor de SALV is ingegeven uit praktische overwegen: daarin zijn alle betrokkenen vertegenwoordigd, ook de milieuverenigingen.

De intendant wenst landbouwers en hun terreinkennis te betrekken bij de eco-hydrologische studies omdat bij de landbouwers de indruk leeft dat het INBO hen sowieso niet zou horen. Het INBO en ILVO bekijken nu op welke manier dat kan worden georganiseerd. De vraag zal zijn of de landbouwers daadwerkelijk deelnemen.

De intendant antwoordt op de vragen over alternatieve teelten, teeltrotatie en teeltvrijheid dat wanneer men aangepaste bemesting oplegt, men sowieso wordt beknot inzake teeltvrijheid. In het geval van aangepaste bemesting zal de intendant niet opleggen welke teelten de landbouwer kan telen, maar wel inzicht verschaffen in de teelten die nog mogelijk zijn.

Wat de juridische toestand betreft van de bedrijven in het gebied, heeft de intendant niet bedrijf per bedrijf gekeken of de vergunningen al dan niet recent zijn. In de individuele gesprekken zal dat uiteraard wel aan bod komen.

Op korte termijn heeft de intendant een vergadering met de betrokken lokale besturen. Zij zullen ook uitleg krijgen van VITO en het INBO over het waarom van deze afzonderlijke benadering.

De intendant zal landbouwers niet dwingen om met hem in gesprek te gaan, maar hij gaat er vanuit dat de meesten wel bereid zullen zijn. Deze gesprekken moeten bovendien verdergaan dan de bespreking van een mogelijke stopzetting. De intendant zal onder andere peilen naar opvolging, openheid ten opzichte van alternatieve bedrijfsvoering enzovoort.

De intendant had een gesprek met de initiatiefnemers van het project voor het Nationaal Park Taxandria. Hij heeft daar gesteld dat voor wat hem betreft de timing zeer problematisch is.

Stefaan Sintobin vraagt zich af hoe men kan garanderen dat de bezwaarschriften objectief zullen worden bekeken. Het zijn namelijk de administraties die zelf architect zijn van het akkoord, die nu de bezwaren moeten beoordelen. Dat is een beetje rechter en partij. Zou er geen onafhankelijk instituut moeten oordelen daarover?

Tinne Rombouts betreurt de beperkte timing van deze gedachtewisseling. Ze vraagt naar de timing van de effectieve allocaties, niet alleen van de twee prioritaire doelstellingen 3110 en 3130, maar ook de andere. Daar hangt immers bijzonder veel van af.

Arnout Coel heeft nog geen antwoord ontvangen op zijn vraag naar welke inspanningen er bijkomend moeten worden geleverd tegen 2040.

Piet Vanthemsche wenst zich niet uit te spreken over de behandeling van de verzoekschriften.

Wat de allocatie betreft is het te vroeg om een precieze timing te geven. Het is niettemin belangrijk om mits de nodige voorzichtigheid de allocaties zo vroeg mogelijk in het proces te laten plaatvinden.

Tot slot gaat de intendant in op de horizon 2045. VITO heeft berekeningen gemaakt met de cijfers van 2015, zal er nu proberen maken met de cijfers van 2020 en zal deze dan extrapoleren naar 2030 en 2045. Een belangrijke onbekende in deze berekeningen is de depositie uit het buitenland.

Bart DOCHY,
voorzitter

Tinne ROMBOOTS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
DLV	Departement Landbouw en Visserij
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
ha	hectare
IHD	instandhoudingsdoelstelling
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
KDW	kritische depositiewaarde
MAP	mestactieprogramma (ook wel: mestactieplan)
Minaraad	Strategische Adviesraad voor Milieu- en Natuur
NH ₃	ammoniak
OMG	Departement Omgeving
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
Pidpa	Provinciale en Intercommunale Drinkwatermaatschappij der Provincie Antwerpen
SALV	Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij
SBZ	speciale beschermingszone
SBZ-H	speciale beschermingszone - Habitatrichtlijngebied
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
WeComV	Comité Luchtemissies Veteelt